

פרשת וירא – עקידת יצחק: הניסיון הכפול

היות שבהמשך הפרק נזכרים רק שני הביטויים הראשונים, פעמיים (פסוקים י"ב ו-ט"ז), נראה שהתארים בנויים במבנה של א-ב-א-ב-ב³ - הביטוי "אשר אהבת" חוזר ל"את בנך", והביטוי "יצחק" חוזר ל"את יחידך".

הפסוק מדגיש אפוא, שני כיוונים שונים בניסיון: ראשית, הניסיון הקשה של אברהם כאב, הנקרא להקריב את היקר לו מכול, את בנו האהוב. שנית, הניסיון מעצם העובדה שמדובר בבנו היחיד. עובדה זו מעוררת קושי כפול, ברמה המעשית וברמה האמונית. ברמה המעשית, במותו של בנו יחידו הוא יישאר ללא זכר ושארית, דבר שרק מעצים את הניסיון ברמה האישית. ברמה האמונית העקרונית, הסתירה שבין היותו של יצחק הבן היחיד, ובין ההבטחה בפרק הקודם, "כי ביצחק יקרא לך זרע", שהיוותה בסיס גם לגירושו של ישמעאל.

אברהם נקרא למלא את צו ה', למרות שהוא נוגד במפורש את "הדברים האלה" שנאמרו לו בסיפור גירוש ישמעאל. הקושי התיאולוגי מודגש לא פחות מאשר הקושי הרגשי. גם אם ברמה האישית אברהם מוכן להקריב הכול ממש, עדיין קיים קושי בפני עצמו כיצד לכלכל את הציוויים הסותרים, הנראים כהונאה.

המילים "וְלָךְ לְךָ אֶל אֶרֶץ הַמְּרִי" יוצרות זיקה למקום היחיד הנוסף שבו ביטוי זה נזכר במקרא, בתחילת פרשת "לך לך" (שם י"ב, א'). בנוסף, בשני הסיפורים יש אמירה משולשת. בעקדת יצחק נאמר:

"אֵת בְּנֶךְ אֶת יְחִידְךָ אֲשֶׁר אֶהְבֶּתְּ אֵת יִצְחָק"

(בראשית כ"ב, ב')

אמירה משולשת המקבילה לנאמר בציווי הראשון:

"לְךָ לְךָ מֵאֶרֶץ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ וּמִבֵּית אֲבִיךָ"

(שם י"ב, א')

זיקה נוספת בין שתי הפרשיות היא בכך שבשתייהן היעד אינו מוגדר: "על אחד ההרים אשר אמר אליך בעקדה, מול אֶל הָאֶרֶץ אֲשֶׁר אֶרְאֶךָ" בציווי הראשון.

זיקה זו מחדדת את ההבדל המהותי שבין שני הניסיונות: הניסיון הראשון היה האם אברהם מוכן לוותר על עברו, אך תוך הבטחה לעתיד מזהיר:

"וְאֶעֱשֶׂךָ לְגוֹי גָדוֹל וְאֶבְרַכְךָ וְאֶגְדָּלְךָ שְׂמֶךָ וְהָיָה בְּרַכָּה. וְאֶבְרַכְךָ מִבְּרַכְיָךָ וּמִקְלָלְךָ אֲדָר וּנְבָרְכֶךָ בְּךָ כָּל מְשֻׁפָּחַת הָאָדָמָה"

כל מְשֻׁפָּחַת הָאָדָמָה (שם ב'-ג')

(שם ב'-ג')

א. אחר הדברים האלה

פרשת העקדה פותחת במילים "וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה". מכאן ניתן להסיק, שיש לפרשה זו קשר מסוים עם דברים שנאמרו בפרק הקודם.¹ ברם, בפרק הקודם מתוארים שני סיפורים שהתרחשו שניהם "בְּעֵת הַהוּא": גירוש ישמעאל והברית בין אברהם לאבימלך. לפיכך, יש לבחון את השאלה לאיזה משני הסיפורים הדברים מכוונים. מסתבר, שהקשר הוא דווקא לסיפור גירוש ישמעאל,² שכן ישנן נקודות דמיון תוכניות ולשוניות רבות בין שני הסיפורים:

1. בשני הסיפורים מצטווה אברהם להיפרד מבנו.
  2. בשני הסיפורים אברהם מקיים את הציווי מיד בבוקר: "וַיִּשְׁכֶם אֲבְרָהָם בַּבֹּקֶר" (בראשית כ"א, י"ד ושם כ"ב, ג').
  3. בשניהם הילד, המכונה "נער", ניצב בפני סכנת מוות ובסופו של דבר ניצל ממנה.
  4. אלו הם שני הסיפורים היחידים שבהם מופיעה קריאת מלאך "מִן הַשָּׁמַיִם" (שם כ"א, י"ז ושם כ"ב, י"א ו-ט"ו). בדרך כלל המלאכים מתהלכים על הארץ.
  5. בשני הסיפורים, לאחר קריאת המלאך ההורה רואה משהו חדש: "וַיִּפְקַח אֶל־לְהִים אֶת עֵינָיו וַתֵּרָא בְּאֵר מַיִם" (שם כ"א, י"ט) בגירוש ישמעאל, ו"וַיִּשָּׂא אֲבְרָהָם אֶת עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה אֵיל אַחֵר נֹאֲחֵז בְּסֻבָּב בְּקִרְיָיו" (שם כ"ב, י"ג) בברית המילה.
  6. בשני הסיפורים הנער זוכה להבטחה לריבוי צאצאים: להיות ל"גוי גדול" (שם כ"א, י"ח) או ל"זרע רב" (שם כ"ב, י"ז).
  7. שני הסיפורים מסתיימים בהקשר של נישואין: אצל ישמעאל הדבר מפורש (שם כ"א, כ"א), ואצל יצחק הסיימת קשורה בנישואים הצפויים בין יצחק לבין רבקה (שם כ"ב, כ"ג).
- היבטים אלו מעלים, כמובן, את השאלה מה הזיקה שבין שני הסיפורים באה ללמדנו. בראש ובראשונה, זיקה זו מחדדת את גודל הניסיון של אברהם. הציווי של ה' כולל ארבע תארים שונים:
- 1) אֵת בְּנֶךְ
  - 2) אֵת יְחִידְךָ
  - 3) אֲשֶׁר אֶהְבֶּתְּ
  - 4) אֵת יִצְחָק
- (בראשית כ"ב, ב')

1. בספר בראשית פתיחה זו מופיעה 6 פעמים (4 "אחר" ופעמיים "אחרי"), ובכל פעם יש מקום לבחון האם מדובר בהיגד טכני בלבד, או שיש לו קשר מהותי למסופר מקודם. בפרשתנו נראה שאכן מדובר בקשר מהותי, כפי שיוכח להלן.

2. שלא כפי שפירשו רש"ם, רד"ק ואחרים, שראו את הקשר דווקא בין עקדת יצחק לבין הברית בין אברהם לאבימלך.

3. מבנה זה רווח במקרא, כגון בפרק ק"ג בתהלים:

"מִי פֶה אֶל־הֵינּוּ הַמְּגַבִּיחִי לְשִׁבְתִּי: הַמְּשִׁפִּילִי לְרֵאוֹת בְּשָׁמַיִם וּבְאָרֶץ"

(תהלים ק"ג, ה'-ו')

משמעו "המגביהי לשבת – בשמים, המשפילי לראות – בארץ".

"שָׁבוּ לָכֶם פֶּה עִם הַחֲמוֹר וְאָנִי וְהַנֶּעֱר גִּלְכָּה עַד
 פֶּה וְנִשְׁתַּחֲוֶה וְנִשְׁבַּח אֱלֹהֵיכֶם" (שם ה')
 מדוע אברהם אומר להם דבר שלא אמור להתרחש?
 מדוע אומר להם שישבו מההר יחד עם יצחק?!

ניתן לתרץ ולומר, שאברהם אמר כך רק כדי להניח את
 דעתם, או כדי לא להפחיד את יצחק שהיה עמהם.
 אולם, אם זאת הייתה כל כוונתו של אברהם, לא ברור
 מדוע התורה רואה צורך לתאר זאת כאן.
 מסתבר, אם כן, שיש כאן מגמה מכוונת, הבולטת
 במיוחד למול הסיום של הפרשה:

"וַיָּשָׁב אַבְרָהָם אֶל נְעָרָיו וַיִּקְמוּ וַיֵּלְכוּ יַחְדָּו אֶל
 בְּאֵר שֶׁבַע" (שם ו"ט)

פסוק זה מתייחס רק לאברהם כמי ש"שב", למרות
 שיצחק שב איתו. מכאן ניתן ללמוד, שמבחינה לשונית
 אברהם היה יכול לומר "ואשובה אליכם" ועדיין היו
 סבורים שהוא עתיד לחזור יחד עם יצחק. אלא,
 כשבחר לומר "ונשובה אליכם", ביטא בדברים אלו את
 אמונתו הפנימית, שאכן הוא ישוב יחד עם יצחק. כל
 זאת, כמובן, מבלי לפגוע במחויבותו לקיים את צו ה'
 גם אם בסופו של דבר הגזרה תישאר כפי שהיא.⁶

ניתן להבין כך גם את המשך השיחה שבין יצחק
 ואברהם. יצחק פונה אל אברהם בשאלה:

"וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל אַבְרָהָם אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי
 וַיֹּאמֶר הֲנִי בְנִי וַיֹּאמֶר הִנֵּה הָאֵשׁ וְהָעֵצִים וְאֵיִה
 הַשֶּׁה לְעֹלָה" (שם ז')

משאלה זו כבר ניתן להסיק, שיצחק הולך ומבין שהוא
 עתיד להיות הקרבן בעצמו. על פי ההיגיון, אברהם
 היה אמור לקנות קרבן לעולה בקרבת מקום, ולא
 לעלות אל ההר בלא קרבן. הדבר בולט עוד יותר לאור
 העובדה שאת עצי העולה אברהם הכין כבר בתחילת
 הדרך.⁸

התגובה הראשונה של אברהם לעצם פנייתו של יצחק
 היא "הנני בני". זו היא הפעם השנייה שבה אברהם
 משתמש במילה "הנני", לאחר שהגיב כך לקדוש ברוך
 הוא בציווי הראשון.

ברם, המילה "הנני" משמעה, כאמור, נכונות לציות
 גמור. אולם, כאן אברהם באמת איננו מסוגל לציות

6. רש"י בשם המדרש נותן לרעיון זה ביטוי ייחודי:

"עד כה - כלומר דרך מועט למקום אשר לפנינו. ומדרש אגדה אראה היכן
 הוא מה שאמר לי המקום (ט"ו, ה') 'כה יהיה זרעך'" (רש"י שם)

כלומר, שאברהם רומז כאן להבטחת ה' בעבר. לרעיון זה יש יסוד בפשט, שכן
 אלו הם שני המופעים הראשונים של המילה "כה" במקרא.

7. שלוש פעמים חוזרת הפנייה של יצחק אל אביו בלשון "ויאמר", והדבר
 ממחיש את הקושי של יצחק לבטא את השאלה, כנראה משום שהוא חושש
 מפני התשובה.

8. יצחק איננו מזכיר את המאכלת, ונראה שהדבר מעיד על כך שאברהם
 מסתיר מיצחק את המאכלת בידו. הסיבה לכך היא שמאכלת היא סכין גדולה
 ומיוחדת, הנזכרת במקרא רק בהקשר של חיתוך גוף של אדם. הפעם היחידה
 שנזכרת מאכלת במקרא מלבד בסיפור זה היא בפרשת פילגש בגבעה
 (שופטים י"ט, כ"ט).

לעומת זאת, ניסיון העקידה הוא לוותר על העתיד ועל
 כל מה שהובטח לו עד עתה, כך שבפועל הוא יישאר
 ללא עבר וללא עתיד.

ב. ההתמודדות הכפולה

כיצד אפוא מתמודד אברהם עם הניסיון הכפול? דומה,
 שגם כאן ישנה כפילות בדרכו של אברהם.

מצד אחד, אברהם מקבל עליו את הציווי ומוכן לקיים
 אותו במלואו. ברם, מצד שני דומה שאברהם ממשיך
 להאמין שהסתירה העצומה בין ההבטחות שקיבל עד
 היום לבין הציווי הנוכחי תיפטר בדרך כלשהי, ואכן
 ביצחק ייקרא לו זרע.

שניות זו מתבטאת באופן בולט כבר בשלב הראשון,
 לפני שאברהם מגיע אל ארץ המוריה.

מצד אחד, עוד לפני ששמע אברהם את תוכן הפנייה,
 הוא כבר מגיב "הֲנִי".⁴ בהתאם לכך, לאחר שהוא
 שומע את הציווי, הוא משכים בבוקר לעשות רצון
 קונו: "וַיִּשְׁכֶּם אַבְרָהָם בַּבֶּקֶר".

מצד שני, ניכר שאברהם משתהה עם ההמשך. לאחר
 הציווי:

"וַיֹּאמֶר קַח נָא אֶת בְּנֶךְ... וְלֶךְ לְךָ אֶל אֶרֶץ הַמֶּרְיָה
 וְהַעֲלֵהוּ שָׁם לְעֹלָה עַל אֶחָד הַהָרִים אֲשֶׁר אָמַר
 אֱלֹהִי" (בראשית כ"ב, א'-ב')

מצופה היה שיהיה כתוב רק: "וַיִּקַּח אֶת יִצְחָק בְּנוֹ
 וַיֵּקֶם וַיֵּלֶךְ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר לוֹ הָאֱלֹהִים". אולם
 במקום זאת נוספו כמה פרטים שלא הוזכרו מראש:

"וַיַּחְבֹּשׁ אֶת חֲמוֹרוֹ וַיִּקַּח אֶת שְׁנֵי נְעָרָיו אִתּוֹ וְאֵת
 יִצְחָק בְּנוֹ וַיִּבְקַע עֲצֵי עֹלָה..." (שם ג')

חבישת החמור ולקחת הנערים נזכרת עוד לפני
 לקחת יצחק. דבר זה מפתיע במיוחד, שכן בדרך כלל
 מזכירים את הנערים בסוף.⁵ נראה, שהצורך במשלחת
 המסורבלת נבע מכך שאברהם לקח איתו את עצי
 העולה, למרות שלכאורה היה יכול לעשות זאת גם
 בשלב מאוחר יותר.

כבר כאן ניכרת אפוא הכפילות אצל אברהם: מצד
 אחד, הנכונות לקיים את צו ה'. מצד שני, הרצון
 לדחות את לקחת יצחק תוך אמונה שמשהו עתיד
 להשתנות.

כאשר אברהם מגיע עם יצחק ונעריו אל המקום
 המיועד, הוא אומר להם:

4. בכל מקום שמילה זו מופיעה (16 פעמים בתנ"ך, מתוכן 12 בפרשה
 המקראית 1-4 בישיעה) היא מבטאת נכונות לקיים ציווי, המופיע באמת מיד
 אחריה, כגון דברי יצחק לעשיו:

"וַיְהִי כִּי יָקָם יִצְחָק וַתִּכְהַן עֵינָיו מֵרָאֹת וַיִּקְרָא אֶת עֶשָׂו בְּנוֹ הַגָּדֹל וַיֹּאמֶר
 אֵלָיו בְּנִי וַיֹּאמֶר אֵלָיו הֲנִי. וַיֹּאמֶר... שָׂא נָא כְּלִיד תְּלִיד וְקִשְׁתְּךָ וְצֵא הַשָּׂדֶה
 וְצוּדָה לִי צִידָה צִיד. וְעֵשָׂה לִי מִטְעָמִים כְּאֲשֶׁר אֶהְבֵּתִי וְהִבִּיאָה לִי וְאֶכְלָה"

(בראשית כ"ז, א'-ג')

5. כגון הנאמר אצל שמואל:

"וַיִּקַּח שְׁמוּאֵל אֶת שְׂאוֹל וְאֵת נְעָרוֹ וַיָּבִיֵאם לְשִׁכְתָּה" (שמואל א' ט', כ"ב)

האיטיות במעשיו של אברהם בולטת במיוחד על רקע הציווי לקרבן עולה בפרק א' ויקרא. אברהם נצטווה להקריב את יצחק לעולה, ועל כן מצופה היה למצוא התאמה בין קרבן העולה בספר ויקרא לבין הקרבת יצחק. אולם, מהשוואה בין שתי הפרשיות נראה שאברהם משהה באופן מכוון את פעולותיו. בקרבן עולה סדר הדברים הוא כך:

- "(1) וְשַׁחַט אֶת בֶּן הַבְּקָר לִפְנֵי ה'..."
  - (2) וְנִתְּנוּ בְנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן אֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ
  - (3) וְעִרְכוּ עֵצִים עַל הָאֵשׁ:
  - (4) וְעִרְכוּ בְנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת הַנִּתְחִים אֶת הָרֹאשׁ וְאֶת הַפָּדֵר עַל הָעֵצִים אֲשֶׁר עַל הָאֵשׁ אֲשֶׁר עַל הַמִּזְבֵּחַ" (ויקרא א', ה'-ח')
- כלומר, קודם שוחטים את הקרבן, לאחר מכן שמים אש על המזבח, עליה מניחים את העצים ושמים את חלקי הקרבן.

לעומת תיאור זה, אברהם עורך את העצים על המזבח לפני שהוא שוחט. רק אז הוא עוקד את יצחק, מתוך מגמה לשוחטו דווקא על המזבח. בכך דוחה אברהם את השחיטה עד לקצה האפשרי.

בפסוק הבא האיטיות מודגשת עוד יותר: "וַיִּשְׁלַח אַבְרָהָם אֶת יְדוֹ וַיִּקַּח אֶת הַמֵּאֲכָלֶת לְשַׁחַט אֶת בְּנוֹ" (בראשית כ"ב, י')

כאשר הוא שולח את ידו לשחוט את יצחק ומניף את המאכלת, התחושה היא שכלו כל הקיצין. אין כל פיתרון לסתירה.

ד. הפתרון

ברגע דרמטי זה מתגלה המלאך לאברהם: "וַיִּקְרָא אֵלָיו מֶלֶאכֶךָ ה' מִן הַשָּׁמַיִם וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הַנְּנִי" (שם י"א)

הקריאה כעת לאברהם היא, בניגוד לפעם הראשונה, כפולה: "אברהם אברהם". מכאן ניתן להסיק, שהיה צורך בקריאה כפולה ולא היה די באחת. נראה, שאברהם מהסס האם באמת הקריאה היא אמיתית, או שמא הוא שומע מהרהור לבו. אברהם עונה בפעם השלישית בפרשה "הנני", ומביא לידי ביטוי שמעבר לכל חשבון הוא מחויב למה שה' יאמר לו כעת. כעת, זוכה אברהם לשמוע את הפתרון לחידת הסתירה הגדולה:

"וַיֹּאמֶר אֵל תִּשְׁלַח יָדְךָ אֶל הַנְּעָר וְאֵל תַּעֲשֶׂה לוֹ מְאוּמָה כִּי עֵתָה יִדְעֵתִי כִּי יִרְא אֱלֹהִים אֶתָּה וְלֹא חֲשַׁכְתָּ אֶת בְּנִיךָ אֶת יַחֲדִיךָ מִמֶּנִּי" (שם י"ב)

שוב, ישנה חזרה על כך שהניסיון היה כפול: "את בנך את יחידך". אולם, כעת מתגלה שמדובר בניסיון בלבד, שלא היה אמור לבוא לידי ביטוי מעשי. תמצית הרעיון של אברהם היתה: "אלהים יראך לו השה לעלה", קבלת הכרעת ה' בכל מקרה. קבלה זו הראתה ש"ענתה ידעתי כי ירא אלהים אתה".

באופן מוחלט ליצחק, שהרי לו יצחק היה מבקש ממנו לחזור הביתה, אברהם היה נאלץ לסרב, בגלל המחויבות שנטל על עצמו ב"הנני" הראשון. משום כך, שתי האמירות של "הנני" משקפות את הסתירה שבתוכה מנסה אברהם לפעול. "הנני" כלפי צו ה', מצד אחד, ו"הנני" כלפי יצחק, הבן שעליו נאמר שממנו יהיה לו זרע, מצד שני.

גם תשובתו של אברהם משקפת מורכבות זו: "וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֱלֹהִים יִרְאָה לוֹ הַשָּׁה לְעֵלָה בְנִי" (שם ח')

תיאורטית, אברהם היה יכול לבחור בין שתי אפשרויות: ראשית, אברהם היה יכול לומר ליצחק שהוא השה לעולה. בנוסף, הוא היה יכול לומר באופן ברור שאין בעיה, שהרי יש הרבה בעלי חיים באזור שניתן להקריב.

למעשה, אברהם בוחר באפשרות שלישית ואומר ליצחק שהוא לא זה שקובע מה להקריב, אלא שהבחירה היא בידי ה'.

גם כאן, ניתן לומר שאברהם אומר כך רק כדי להרגיע את יצחק. אך אם כך היה הדבר, ניתן היה לנסח זאת בצורה יותר פשוטה ולא מעורפלת. משום כך נראה, שגם בתשובה זו באה לידי ביטוי תחושתו המורכבת של אברהם: הנכונות לקבל את בחירת ה' בכל מקרה, אך גם האמונה שהשאלה במי בדיוק יבחר ה' לקרבן עשויה להשתנות. משום כך, אברהם עונה ליצחק בכנות, שאין הוא יודע מי באמת יהיה השה לעולה, והוא מותיר את הבחירה⁹ בידי ה'.

ג. העקדה

הדרמה מגיעה לשיאה כאשר מגיעים אברהם ויצחק אל המקום המיועד: "וַיָּבֹאוּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר לוֹ הָאֱלֹהִים וַיָּבִין שֵׁם אַבְרָהָם אֶת הַמִּזְבֵּחַ וַיַּעֲרֹךְ אֶת הָעֵצִים וַיַּעֲקֹד אֶת יִצְחָק בְּנוֹ וַיִּשֶׂם אֹתוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ מִמַּעַל לְעֵצִים" (שם ט')

התיאור כאן מתארך ומפרט בארבעה פעלים שונים את מעשיו של אברהם. פירוט פעלים אלו נראה כהמשך של מגמת הפעולה האיטית, על מנת שאולי ברגע האחרון יחול שינוי.

9. המילה 'לראות' במקרא משמעותה הרבה פעמים היא בחירה, ולא ראייה, כפי שניתן לראות מהפסוקים הבאים:

"וְעֵתָה יִרְא פְרָעָה אִישׁ נְבוֹן וְחָכֵם וְיִשְׁתַּהוּ עַל אֲרֶץ מִצְרַיִם"

(בראשית מ"א, ל"ג)

"וְלֹךְ אֲשַׁלְחֶךָ אֶל יְשִׁי בֵּית הַלְחָמִי כִּי רִאִיתִי בְּבִנְיָו לִי מִלֶּךְ"

(שמואל א' ט"ז, א')

"וַיֹּאמֶר שְׂאוּל אֶל עַבְדּוֹ יָאוּ נָא לִי אִישׁ מִיִּטְיָב לְנַגֵּן וְהִבִּיאֹתֶם אֵלָי"

(שם י"ז)

אל מול דמותה המיואשת, בולטת העובדה שדווקא ישמעאל היה זה שפנה בתפילה אל ה'. דברי המלאך להגר הם:

"קומי שאי את הנער והחזיקי את ידך בו" (שם י"ז) כמסר, שבכל מקרה אסור היה לה לברוח מישמעאל, אלא הייתה צריכה להיות יחד איתו, כפי שאכן נהג אברהם בפרשת העקדה.

*

בסליחות אנו אומרים:

"עננו כשענית לאברהם אבינו בהר המוריה" (סליחות)

על אף שלא מצינו שאברהם התפלל בעקדת יצחק, מכל מקום הדברים מבוססים היטב על האמור עד כה. על פי דברינו, באמת אברהם היה בכפל כוונות: הן בתפילה שהמצב ישתנה, והן בנכונות לקיים את צו ה' בכל מחיר.

"ועקדת יצחק לזרעו של יעקב היום ברחמים תזכור"

* ..... *
 * כל הזכויות שמורות לשיבת הר עציון ולרב אמנון בוק התשע"ז *
 * עורך: אורי יעקב בירן *
 * ..... *
 * בית המדרש הווירטואלי *
 * מיסודו של *
 * The Israel Koschitzky Virtual Beit Midrash *
 * האתר בעברית: www.vbm.etzion.org.il *
 * האתר באנגלית: http://www.vbm-torah.org *
 * משרדי בית המדרש הווירטואלי: 02-9937300 שלוחה 5 *
 * דוא"ל: office@etzion.org.il *
 * ..... *

לאור זאת, ניתן גם להבין את המשך מעשיו של אברהם:

"וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל אחר נאחז בסבך בקרניו וילך אברהם ויקח את האיל ויעלהו לעלה תחת בְּנוֹ" (שם י"ג)

אברהם נושא את עיניו (כמו הגר) ורואה איל שהסתבך. בוודאי יש בכך רמז מאת ה', שהוא אכן בחר ב"שה" אחר, באיל.

ואכן, אברהם קורא למקום הוא "ה' יראה", שכן המסר המרכזי הוא המחויבות לדבר ה'. אברהם לא ידע שבסופו של דבר ה' באמת יבחר לו שה אחר. בהתאם לכך, מקום זה הוא "המקום אשר יבחר", וה' עתיד לבחור בסופו של דבר את המקום הזה כביטוי למחויבות לבחירת ה'.

כעת, מגיעה הקריאה השנייה של המלאך לאברהם. בעוד שהקריאה הראשונה נועדה בשביל לעצור את אברהם ולהודיע לו שהוא עמד בניסיון, הרי שהקריאה השנייה נועדה כדי לברך את אברהם מחדש. שוב, בפעם השלישית, חוזר הביטוי הכפול "ולא חשכת את בְּנֵךְ אֶת יְחִידְךָ", המביע את הניסיון הכפול שהיה בעקדה.

הברכה עצמה מנוסחת כמידה כנגד מידה:

"וען אשר עשית את הדבר הזה ולא חשכת את בְּנֵךְ אֶת יְחִידְךָ. כי בְּרַךְ אֲבִרְכְךָ וְחֲרַבְה אֲרַבְה אֶת זְרַעְךָ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָחוֹל אֲשֶׁר עַל שְׁפַת הַיָּם" (שם ט"ז-י"ז)

אברהם היה מוכן לוותר על בנו יחידו, וכשכר על כך ה' ירבה את זרעו.

עדיין ניתן לשאול, מה התחדש כאן שלא נאמר עד כה, שהרי הבטחות הזרע והברכה נאמרו כבר בפרשת לך ובברית המילה.

נראה, שהחידוש המרכזי כאן בביטוי "כי נשבעתני נאם ה'". ביטוי זה מבטא את הרעיון שמעתה לא מדובר בברית, התלויה בקיום משני הצדדים, אלא מדובר בשבועה שלא ניתנת לשינוי.

כנגד מסירות נפשו המוחלטת של אברהם, הוא זוכה לשבועה מוחלטת ובלתי תלויה מכאן ועד עולם.

כעת, ניתן לשוב אל ההקבלה שבה פתחנו, בין עקדת יצחק לגירוש ישמעאל, המחודדת את ההבחנה שבין אברהם להגר.

בניגוד לאברהם, להגר הייתה דווקא הבטחה מפורשת מאת המלאך בפרק ט"ז על כך ש"הַרְבֵּה אֲרַבְה אֶת זְרַעְךָ וְלֹא יִסְפָּר מִלְּבִי", ושישמעאל "יְהִי פְּרָא אָדָם יְדוּ בְּכָל יוֹם כִּי בּוֹ יַעֲלֶה פְּנֵי כָל אֲחִיו יִשְׁפָּן". אולם, הגר נכשלה בפרשה זו, ובמקום לשמור על תקווה כאברהם, היא פנתה לצד של יאוש מוחלט:

"ותלך ותשב לה מנגד הרחק כמטחוי קשת כי אַמְרָה אֵל אֲרַאָה בְּמוֹת הַיָּלֵד וְתִשָּׁב מִנְּגֵד וְתִשָּׂא אֶת קִלְהָ וְתִבְרַךְ" (שם כ"א, ט"ז)